

УДК 343(431+522)

Михайло Ігоревич ФІАЛКА,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри кримінального права і кримінології факультету № 1

Харківського національного університету внутрішніх справ

ОКРЕМІ ПИТАННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ, ПОВ'ЯЗАНОЇ З ПІДРОБЛЕННЯМ ДОКУМЕНТІВ

Суспільно небезпечне діяння, яке пов'язане з торгівлею людьми, в будь-якому випадку, вчинюється з метою експлуатації цієї людини. Крім того, весь цей «комплекс» суспільно небезпечних проявів повинен відбуватись з використанням примусу, викрадення, обману, шантажу, матеріальної чи іншої залежності потерпілого, його уразливого стану або підкупу третьої особи, яка контролює потерпілого. І все це реалізується для отримання згоди від потерпілого на його експлуатацію [1].

В окремих випадках, для реалізації свого суспільно небезпечного діяння винна особа використовує підроблені документи. Так, наприклад, слідчий суддя Хмельницького міськрайонного суду ухвалив обрати запобіжні заходи у вигляді домашнього арешту породіллі, яка хотіла позбутися новонародженої дитини, та жінці, яка хотіла її забрати незаконним шляхом.

Крім того, було вручено підозру в торгівлі немовлям, розпочато кримінальне провадження та обрано запобіжний захід в.о. директора з медичного обслуговування населення КП «Хмельницький міський перинатальний центр», яка, на думку слідства, розпорядилася підробити відповідні документи.

Усіх трьох підозрюють у вчиненні злочинів, передбачених ч. 3 ст. 15, ч. 3 ст. 149, ч. 4 ст. 358 та ч. 1 ст. 366 КК України [2].

Даний приклад демонструє нам той факт, що в реальній дійсності існують випадки коли винні особи, для реалізації власних намірів з продажу людини, використовують підроблені документи. В цій ситуації виникає запитання: яким чином повинна відбуватись кримінально-правова кваліфікація такого діяння.

Спробуємо розставити всі крапки над «і». В перу чергу, необхідно чітко розуміти те, що використання підроблених документів, як правило, використовується або для введення в оману потерпілу особу, або для прикриття самого факту торгівлі людиною.

У випадку, коли мова йде про маскування суспільно небезпечного діяння, то в цій ситуації сумнівів не виникає – кваліфікація повинна відбуватись за сукупністю злочинів, а саме: за торгівлею людьми (ст. 149 КК України) та за те чи інше підроблення (або ст. 358 або ст. 366 КК України). Якраз такий приклад кваліфікації ми розглянули декілька раніше в ситуації з продажем немовля. Така остаточна кваліфікація пов'язана з тим, що особа, в межах суспільно небезпечного прояву, реалізує декілька суспільно небезпечних діянь, за які, в свою чергу, настає кримінальна відповідальність за різними кримінально-правовими нормами. Тобто, безпосередньо за факт торгівлі людьми – передбачається відповідальність за ст. 149 КК України, за підроблення документу – в залежності від статусу суб'єкту, або за ст. 358 КК України, або за ст. 366 КК України.

В певній мірі складніше полягають справи з кваліфікацією підроблення документа, коли він використовується як засіб обману потерпілої особи від торгівлі людьми. В даному випадку, винна особа для прикриття свого обману, або для введення в оману потерпілої особи, здійснює підроблення відповідних документів. Виникає запитання, чи є потреба кваліфікувати таке діяння за сукупністю злочинів чи такої потреби не має і кваліфікація повинна відбутись тільки за ст. 149 КК України. Кваліфікація дій, які пов'язані з торгівлею людьми безумовно реалізуються на підставі ст. 149 КК України. Що стосується самого діяння у виді підроблення, то в цій ситуації, на нашу думку, потрібно чітко розуміти що ми маємо на увазі під підробленням.

Свого часу нами наголошувалось те, що у науковому просторі підроблення документів як загальне явище розуміють як повне виготовлення сфальсифікованого документа, так і часткову фальсифікацію змісту справжнього документа. В останньому випадку (так звана переробка) перекручення істини відбувається шляхом внесення у документ неправдивих відомостей (виправлення, внесення фіктивних записів, знищення частини тексту, витравлення, підчистка, змивання, підроблення підпису, переклеювання фотографії, нанесення на документ відбитка підробленої печатки тощо). Підроблення документа становлять, наприклад, дії особи, яка, скориставшись бланком підприємства

або організації, на якому є підпис уповноваженої особи, заповнює його відповідним текстом. Поняттям підроблення документа охоплюється і внесення неправдивих відомостей у вже підроблений документ (наприклад, особа, придбавши підроблене посвідчення водія, вклеює у нього свою фотографію) [3, с. 79].

Іншими словами, вищезазначені суспільно небезпечні дії, а саме – підроблення документів, ні яким чином не охоплюється диспозицією ст. 149 КК України. внаслідок чого, враховуючи принципи кваліфікації діяння, ми зобов'язані здійснити таку кваліфікацію, яка в повному обсязі охопить вчинене. Тобто, в ситуації обману потерпілої з використанням підроблених документів сам факт підроблення необхідно додатково кваліфікувати за ст. 358 або ст. 366 КК України.

Підсумовуючи викладене вище необхідно наголосити на тому, що кваліфікація суспільно небезпечного діяння у виді торгівлі людьми за допомогою підроблених документів повинно реалізовуватись шляхом сукупності злочинів, передбачених ст. 149 КК України та ст. 358 КК України або ст. 366 КК України.

Список бібліографічних посилань

1. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 № 2341-III // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 15.04.2020).
2. Суд обрав запобіжні заходи двом підозрюваним у торгівлі немовлям // Судова влада України : офіц. сайт. 27.04.2020. URL: <https://court.gov.ua/archive/930796/> (дата звернення: 28.04.2020).
3. Фіалка М. І. Підроблення документів як спосіб ухилення від військової служби (кримінально-правовий аналіз). *Вісник Кримінологічної асоціації України*. 2018. № 2 (19). С. 77–86.

Одержано 01.05.2020